

CONSORTIUL NAȚIONAL AL INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA (ASEM)
ȘI
UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE EUROPENE
„CONSTANTIN STERE” (USPEE)

ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

GH. 01. ȘD DȘPA

GHID

DE CONDUCERE ȘI ÎNDRUMARE A STUDENȚILOR-DOCTORANZI
ÎN ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE
ȘI ADMINISTRATIVE

	ELABORAT	COORDONAT	APROBAT
RESPONSABIL	Cristina COPĂCEANU, Președinte al Consiliului ȘD DȘPA	Victoria COCIUG, Președinte, Consiliul științific ASEM	Gheorghe AVORNIC Președinte, Senatul USPEE „Constantin Stere”
DATA	Proces-verbal nr. 7 al CȘD DȘPA din 10.09.2026	Proces-verbal nr. 2 al CȘ ASEM din 16.09.2026	Proces-verbal nr. 2 al Senatului USPEE din 24.09.2026
SEMNĂTURA			

Cuprins

1. Destinația Ghidului.....	3
2. Conducătorii de doctorat	3
3. Comisia de îndrumare: necesitate și activități-cheie	7
4. Organizarea ghidării studenților-doctoranzi.....	8
5. Relația conducător de doctorat – student-doctorand	10
6. Surse consultate	16

1. Destinația Ghidului

Valoarea cheie a Consorțiului ASEM-USPEE și a Școlii Doctorale în Drept, Științe Politice și Administrative (ȘD DȘPA) este excelența în predare, învățare și cercetare. ȘD DȘPA recunoaște conducerea studenților-doctoranzi ca activitate academică specializată, care cuprinde elemente de cercetare, monitorizare și educare. O conducere și îndrumare de calitate permite:

- transmiterea studenților-doctoranzi a abilităților de cercetare științifică performantă în domeniile Drept și Științe politice;
- crearea unui mediu propice pentru desfășurarea cercetării științifice doctorale;
- consolidarea potențialului științific existent pentru desfășurarea responsabilă a doctoratului și finalizarea tezelor de doctorat în termenele preconizate.

Ghidul de conducere și îndrumare a studenților-doctoranzi este menit să completeze Regulamentul de organizare și funcționare a ȘD DȘPA, oferind un set de practici generale care guvernează relațiile dintre studenții-doctoranzi, conducătorii de doctorat și membrii comisiilor de îndrumare, precum și recomandări privind soluționarea conflictelor potențiale. El este destinat să promoveze un mediu bazat pe competență, transparență, responsabilitate și motivare a doctoranzilor, conducătorilor de doctorat și a membrilor comisiilor de îndrumare.

La elaborarea prezentului Ghid a fost utilizat, în calitate de reper metodologic, Ghidul de conducere și îndrumare a studenților-doctoranzi din ASEM, aprobat prin Procesul-verbal nr. 10 al Senatului ASEM din 29.03.2023, prevederile relevante ale acestuia fiind adaptate la specificul și cadrul instituțional al ȘD DȘPA.

2. Conducătorii de doctorat

a) Statut

Conducători de doctorat sunt persoanele abilitate de Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) cu drept de conducere a studenților-doctoranzi. În calitate de conducător poate fi desemnată persoana care deține titlul de doctor sau doctor habilitat în domeniile Drept și Științe politice și îndeplinește un set minimal de indicatori de performanță științifică, stabiliți de Ministerul Educației și Cercetării (MEC) și ANACEC.

Pentru a fi acceptat în calitate de conducător de doctorat în cadrul ȘD DȘPA, solicitantul depune următoarele acte:

- cererea de acceptare;
- certificatul de abilitare cu drept de conducere;
- lista studenților-doctoranzi îndrumați la moment (dacă există);
- lista studenților-doctoranzi care au susținut teza de doctorat sub conducerea personală sau în cotutelă (dacă există);
- declarația cu privire la angajamentul de respectare a prevederilor stipulate în Regulamentul de organizare și funcționare a ȘD DȘPA.

Consiliul Științific al ASEM avizează acceptarea noilor conducători de doctorat.

Conducătorul de doctorat, ca membru al ȘD DȘPA, poate ghida studenți-doctoranzi numai în domeniul (Drept, și/sau Științe politice) pentru care a obținut acest drept. Pentru activitatea pe care o desfășoară în această calitate, lui i se stabilește o normă anuală de 60 ore academice per student-doctorand, indiferent dacă acesta își urmează studiile cu frecvență sau cu frecvență redusă.

Studiile superioare de doctorat se pot organiza și în cotutelă, caz în care studenții-doctoranzi își desfășoară activitatea sub îndrumarea comună a unui conducător de doctorat din cadrul Consorțiului și a altui conducător dintr-o altă țară, sau sub îndrumarea comună a doi conducători de doctorat din instituții diferite din țară, sau în cazul în care conducătorii de doctorat sunt din cadrul Consorțiului, dar au specializări/domenii diferite (de exemplu, Drept și Științe politice). În cazul conducerii în cotutelă se definește un conducător principal. Studentul-doctorand este considerat integral la conducătorul de doctorat principal, iar norma activității de coordonare prevăzută pentru îndrumare se distribuie între conducătorii de doctorat în proporția stabilită prin înțelegere reciprocă.

b) Drepturi și obligații

Conducătorul de doctorat are următoarele drepturi și obligații:

Drepturi	Obligații
- de a participa la competiția proiectelor în vederea obținerii granturilor doctorale finanțate de MEC; - de a selecta candidatul la doctorat pentru o poziție vacantă pe care o deține; - de a îndruma simultan cel mult 5 studenți-doctoranzi aflați la diferite trepte ale studiilor doctorale; - de a decide cursurile opționale sau suplimentare de care studentul-doctorand ghidat are nevoie pentru elaborarea tezei de doctorat; - de a monitoriza periodic activitatea de cercetare a studentului-doctorand; - de a solicita exmatricularea studentului-doctorand ghidat în cazul nerespectării de către acesta a obligațiilor care decurg din Planul individual de studii și cercetare sau în cazul unui comportament etic neadecvat; - de a propune Consiliului Științific al ASEM componența comisiei de îndrumare; - de a fi evaluat intern și extern în mod imparțial, cu cunoașterea metodologiei evaluării și a rezultatelor ei; - de a promova spre susținere publică teza de doctorat până la expirarea termenului studiilor doctorale.	- cunoașterea domeniului (Drept și/sau Științe politice) în care ghidează studenții-doctoranzi; - cunoașterea normelor, cerințelor și criteriilor care se referă la organizarea/ghidarea cercetării doctorale și promovarea tezei de doctorat; - asigurarea ghidării științifice și deontologice calitative a fiecărui student-doctorand pe întreaga perioadă a programului de studii de doctorat; - încurajarea studenților-doctoranzi în dezvoltarea abilităților de autonomie intelectuală și capacitate de gândire critică; - acordarea asistenței în accesul studenților-doctoranzi la resursele materiale și informaționale ale Consorțiului, inclusiv bazele de date juridice și legislative; - sprijinirea mobilității studenților-doctoranzi și a activității lor de publicare-comunicare științifică; - organizarea ședințelor comisiei de îndrumare și atestarea activității anuale a studenților-doctoranzi ghidați; - prezentarea propriului raport de ghidare anuală a studenților-doctoranzi; - avizarea cererii de acordare a concediului academic sau de prelungire a studiilor doctorale în ani de grație; - acordarea asistenței științifice în perioada de susținere a tezei de doctorat; - respectarea standardelor academice și etice promovate de ȘD DȘPA.

c) Activități de ghidare

La diferite etape de elaborare a tezei de doctorat, ghidarea efectuată de conducătorul de doctorat se manifestă în următoarele activități:

Etapă I Planificarea activității de cercetare și elaborarea problematicii cercetării	- Acordarea asistenței în planificarea programului de cercetare a studentului-doctorand prin completarea Planului individual de studii și cercetare al acestuia. - Consultarea studentului-doctorand în trasarea problematicii viitoarei cercetări, inclusiv delimitarea corectă a obiectului de reglementare juridică, politică sau administrativă supus analizei. - Avizarea primei variante a planului tezei de doctorat. - Monitorizarea parcurgerii Programului de studii avansate.
Etapă II Consultarea aspectelor de conținut a referatelor științifice	- Avizarea listei surselor bibliografice, a actelor normative și a jurisprudenței prezentate de studentul-doctorand. - Ajustarea strategiilor de cercetare necesare a fi aplicate. - Orientarea doctorandului către cele mai eficiente metode de cercetare (metoda comparativă, metoda logică, metoda sociologică, studiul de caz etc.). - Recomandarea unităților de cercetare sau instituțiilor publice care ar putea furniza date necesare investigației. - Verificarea și evaluarea conținutului referatelor științifice/capitolelor prezentate și oferirea sugestiilor de ameliorare/ajustare/completare. - Acordarea sprijinului în comunicarea și publicarea rezultatelor cercetării la conferințe și în reviste științifice de profil juridic sau politologic.
Etapă III Redactarea finală și susținerea tezei de doctor	- Analizarea minuțioasă a logicii expunerii materialului pe parcursul tezei în ansamblu, obiectivelor trasate, ipotezelor formulate, legăturii dintre concluzii și introducere, noutății științifice, rezultatelor obținute din cercetare, conținutului rezumatului tezei de doctor. - Verificarea respectării riguroase a regulilor de redactare a tezei, inclusiv a lipsei elementelor de plagiere. - Confirmarea finalității tezei și a posibilității demarării procedurii de susținere. - Propunerea, în comun cu membrii comisiei de îndrumare, a componenței Comisiei de susținere publică. - Acordarea asistenței în elaborarea prezentării tezei și a comportamentului doctorandului în cadrul procedurii de susținere în comisia de îndrumare și în Comisia de susținere publică.

Comisia de doctorat este alcătuită din cel puțin 5 membri: președintele, ca reprezentant al instituției care a înmatriculat studentul-doctorand, conducătorul de doctorat și cel puțin 3 referenți oficiali, din țară sau de peste hotare, specialiști în domeniul (Drept sau Științe politice) în care a fost elaborată teza de doctorat și din care cel puțin 2 își desfășoară activitatea în afara instituției care a înmatriculat studentul-doctorand.

Membrii comisiei de doctorat trebuie să posede gradul de doctor și să dețină cel puțin funcția științifico-didactică de conferențiar universitar sau de cercetător științific coordonator, ori calitatea de conducător de doctorat, în țară sau în străinătate. Se evită a se include în componența comisiei persoane cu viziuni divergente sau concurenți intelectuali.

Promovarea unei Școli doctorale de excelență include și participarea doctorandului, sub ghidarea conducătorului de doctorat, la diverse activități științifice și concursuri naționale și internaționale: Bursa de Excelență și Nominală a Guvernului, Bursele Mondiale ale tinerilor Savanți, proiecte din cadrul Programului UE Orizont Europa, inclusiv de mobilitate destinate tinerilor, COST, Erasmus(+), precum și stagii la instituții publice, instanțe judecătorești, autorități administrative sau organizații internaționale relevante domeniului de cercetare.

Conducătorul de doctorat mai poate orienta studenții-doctoranzi spre parcurgerea unor stagii interesante în interiorul sau exteriorul țării și îi poate atrage în rețele academice importante.

d) Condiții de schimbare și retragere din membrii Școlii doctorale

Schimbarea conducătorului de doctorat poate avea loc în următoarele cazuri:

- la cererea motivată a conducătorului de doctorat;
- la cererea motivată a studentului-doctorand;
- în cazul decesului conducătorului de doctorat;
- indisponibilitatea conducătorului de doctorat din cauza bolii prelungite sau a emigrării.

În aceste cazuri, Consiliul Științific al ASEM, după consultarea cu departamentul de specialitate, desemnează un alt conducător de doctorat, având în vedere prioritar necesitatea ca doctorandul să poată finaliza programul de doctorat. Decizia desemnării unui nou conducător se ia prin vot deschis majoritar al membrilor CȘD și se aprobă de către Consiliul Științific al ASEM. În cazul unui grant doctoral, schimbarea conducătorului de doctorat la cererea studentului, fără acordul conducătorului de doctorat, contravine normelor legale și de etică, ideea grantului aparținând conducătorului cu drept de autor.

Schimbarea conducătorului de doctorat poate avea loc nu mai târziu de 1 an până la finalizarea tezei de doctorat.

Retragerea calității de membru al ȘD DȘPA are loc în cazul:

- expirării termenului de abilitare în calitate de conducător de doctorat și neprelungirii lui de către ANACEC;
- lipsei activităților de ghidare, pe parcursul a 5 ani consecutivi, a studenților-doctoranzi (cu excepția celor aflați în concedii de maternitate);
- nerespectării angajamentelor stipulate în Regulamentul de organizare și funcționare a ȘD DȘPA, și anume: nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională în procesul de ghidare a studenților-doctoranzi; însușirea rezultatelor științifice ce aparțin studenților-doctoranzi prin publicarea lor sub nume propriu sau prin obținerea abuzivă a statutului de coautor într-o publicație fără contribuție personală semnificativă; nefurnizarea SDDSPA a diverselor informații solicitate (fișe de atestare, fișe de autoevaluare periodică, direcții de interese științifice, alte informații solicitate la nivel instituțional sau parvenite de la MEC/ANACEC).

În cazul nefurnizării diverselor informații, situația este discutată în cadrul Consiliului Științific al ASEM, care ia decizia de a aplica conducătorului nedisciplinat un avertisment. Dacă comportamentul neconform al conducătorului se repetă, se ia decizia de neachitare a orelor prevăzute în norma anuală, iar cazul este discutat la Consiliul Științific al ASEM în vederea retragerii calității de membru al ȘD DȘPA pe o perioadă de până la 3 ani.

e) Evaluarea activității de ghidare

Conducătorii de doctorat sunt evaluați în conformitate cu *Procedura privind evaluarea activității conducătorilor de doctorat din cadrul ȘD DȘPA*, de regulă o dată la 5 ani, dar și la necesitate, în situații precum sesizări privind calitatea ghidării, rezultate doctorale nesatisfăcătoare, abateri de la etica academică sau de la deontologia profesională, sau alte circumstanțe relevante pentru asigurarea calității.

Evaluarea conducătorilor de către studenții-doctoranzi se efectuează la finalizarea studiilor de doctorat.

3. Comisia de îndrumare: necesitate și activități-cheie

Pentru desfășurarea studiilor de doctorat studentul-doctorand este sprijinit și de o comisie de îndrumare. Necesitatea instituirii unei asemenea comisii este dictată de patru motive:

- Fiecare membru al comisiei își oferă propriile cunoștințe și experiențe, poate aborda obiectul cercetării în mod diferit (de exemplu, din perspectivă juridică, politologică sau administrativă).
- Diferențierea abordărilor permite efectuarea unui studiu mai complex al temei, o înțelegere mai largă și profundă a problemei științifice abordate.
- O cercetare mai complexă sporește posibilitățile de elaborare a unei teze calitative și obținerii titlului de doctor în drept sau în științe politice.
- Expertiza membrului comisiei contribuie la creșterea competențelor în cercetarea științifică, prin consiliere în diseminarea rezultatelor, promovarea la concursuri naționale/internaționale, alte forme de valorificare a rezultatelor științifice.

Comisia de îndrumare este constituită pentru fiecare student-doctorand pe întreaga perioadă de elaborare a tezei de doctor. În caz de necesitate, componența ei poate fi modificată la solicitarea conducătorului de doctorat sau a studentului-doctorand.

Comisia de îndrumare, propusă de conducătorul de doctorat, este reprezentată de 3 cercetători, personalități în domeniu, care dețin titlul științific, cu sau fără drept de a conduce teze de doctorat. În calitate de membri ai comisiei de îndrumare se recomandă a fi selectate persoane cu interese și abilități complementare celor posedate de conducătorul de doctorat și conforme cu tema de cercetare a studentului-doctorand, care sunt disponibili pentru a participa la ședințele convocate și care nu se află în conflict de interese cu conducătorul de doctorat sau cu alți membri ai comisiei. Acești membri pot fi, preponderent, din cadrul ASEM, USPEE sau din alte instituții de învățământ superior, instanțe judecătorești, autorități publice, institute de cercetare sau organizații internaționale din domeniile Drept și Științe politice. Componența comisiei de îndrumare este aprobată de către Consiliul Științific al ȘD DȘPA.

Pe parcursul derulării programului de doctorat, membrii comisiei de îndrumare realizează anumite activități:

Activități cheie ale membrilor comisiei de îndrumare

- Monitorizarea îndeplinirii Planului de studii și cercetare de către studentul-doctorand în cadrul ședinței de atestare anuală.
- Examinarea și evaluarea referatelor științifice și furnizarea de feed-back oral/scris în timp util.
- Oferirea studenților-doctoranzi sau conducătorului de doctorat a expertizei profesionale necesare soluționării dificultăților apărute în procesul de elaborare a tezei.
- Constatarea, în cadrul ședinței speciale, a gradului de finalizare a tezei conform cerințelor prevăzute de actele normative și propunerea susținerii tezei în cadrul Comisiei de susținere publică, cu indicarea componenței nominale a acesteia.
- Consolidarea relației conducător de doctorat – student-doctorand prin furnizare de consiliere și mediere.

Comisia de îndrumare se convoacă în ședințe la necesitate, dar nu mai rar de 1 dată în an. Cu 10 zile înainte de ședința de atestare, studentul-doctorand transmite membrilor comisiei raportul său de activitate și referatul științific, coordonat cu conducătorul de doctorat. În cadrul ședinței de atestare el prezintă raportul și referatul, după care, pe marginea lor, urmează sesiunea de întrebări

și răspunsuri. Ulterior conducătorul de doctorat și comisia de îndrumare completează formularul standard Raportul comisiei de îndrumare pentru anul corespunzător de studii doctorale.

Pentru asigurarea coerenței comisiei de îndrumare, membrii ei trebuie să activeze atât pe încredere și respect reciproc, cât și pe principii de colaborare și flexibilitate (în cazul existenței unor viziuni diferite asupra anumitor aspecte ale tezei studentului-doctorand ghidat).

ȘD DȘPA nu reglementează numărul minimal sau maximal al studenților-doctoranzi îndrumați de un membru al comisiei de îndrumare. Fiecare membru al comisiei de îndrumare este remunerat, pentru fiecare student-doctorand, cu 24 ore academice pe toată perioada studiilor.

4. Organizarea ghidării studenților-doctoranzi

Responsabilitate cheie a conducătorului de doctorat este ghidarea activității de cercetare a studenților-doctoranzi. Ea se efectuează în bază de comunicare sistematică și a atestării anuale.

a) Monitorizarea în bază de comunicare sistematică

Chiar de la începutul activității de ghidare este important ca conducătorul de doctorat și studentul-doctorand să poarte o discuție sinceră asupra modului de conlucrare, inclusiv frecvența feed-back-ului. Ședințele regulate pot fi săptămânale, lunare sau o dată la 2 luni. Bunele practici recomandă drept termen optimal ședințele lunare (cu excepția lunilor de vară). Este bine ca ele să fie programate la o zi și oră stabilită și să fie de o durată relativ fixă.

În perioada redactării și susținerii tezei de doctorat ședințele devin mai frecvente, pentru a respecta toate cerințele și procedurile legate de finalizarea și susținerea tezei de doctorat.

Ședințele pot fi sub forma unor discuții orale sau în baza unor materiale transmise de către studentul-doctorand din timp, la care conducătorul trebuie să reacționeze clar și prompt. Este interzisă practicarea transmiterii materialului care trebuie expertizat/analizat de către conducător în ajunul ședinței programate.

Exemplu de bune practici pot servi „fișele recapitulative”. Ele presupun că după câteva zile după ședința cu conducătorul de doctorat, studentul-doctorand transmite acestuia o mică fișă, în care sunt menționate data ședinței, tema abordată, criteriile și recomandările conducătorului de doctorat, data ulterioarei ședințe. Rolul acestei fișe este dublu: pe de o parte, conducătorul poate verifica dacă recomandările sale au fost memorizate și înțelese de către studentul-doctorand; pe de altă parte, ea prezintă stabilirea unui conținut concret al ulterioarei ședințe – eliminarea repetărilor, delimitarea punctelor de dispută și a problemelor care necesită clarificări suplimentare. Totodată, fișele recapitulative permit o organizare mai bună a activității studentului-doctorand.

Agenda ședințelor este în responsabilitatea studentului-doctorand. Anume el trebuie să informeze despre progresul atins, activitățile care urmează a fi efectuate și întrebările neclare pe parcurs. Aceasta, însă, nu înseamnă a întreba conducătorul despre fiecare pas care urmează a fi efectuat în cadrul cercetării. Teza de doctorat este o cercetare individuală efectuată de către studentul-doctorand.

Comunicarea prin e-mail nu este considerată ca substituent adecvat al ședinței face-to-face sau online. Excepție pot reprezenta cazurile când conducătorul de doctorat este plecat în stagii peste hotare sau este accidentat/bolnav.

Este important a recunoaște că oricât de prietenoasă ar putea deveni relația doctorand – conducător, ea trebuie să fie percepută ca academică, echidistantă și profesionistă. Conducătorul de doctorat are dreptul și obligația de a se expune critic, dar argumentat asupra demersului științific parcurs de studentul-doctorand, acesta reacționând la aceste critici în mod diferit:

- nu acceptă nimic și refuză orice modificare;
- vine cu o variantă modificată, în spusele lui, dar realmente rămânând neschimbată;
- propune o variantă modificată a materialelor care, însă, devine incoerentă cu restul conținutului tezei, neînțelegând atitudinea din nou critică a conducătorului de doctorat;
- modifică materialul prezentat nu prin ameliorare de conținut, ci prin eliminarea alineatelor/subcapitolelor care au trezit critica conducătorului;
- înțelege, acceptă și urmează recomandările conducătorului de doctorat;
- ascultă criticile, le discută detaliat cu conducătorul și revine ulterior cu soluții uneori mai bune decât cele propuse de conducător.

Doar ultimele două cazuri pot fi acceptate de către conducătorul de doctorat.

b) Atestarea anuală

Atestarea anuală a activității studenților-doctoranzi presupune organizarea ședinței comisiei de îndrumare, în cadrul căreia sunt discutate următoarele aspecte:

Anul	Perioada	Activități de evaluare
I	octombrie	Îndeplinirea Planului de studii avansate; Evaluarea proiectului de cercetare; Evaluarea referatului științific nr. 1
II	octombrie	Evaluarea referatului științific nr. 2 și nr. 3 (f); Evaluarea referatului științific nr. 2 (f/r)
III	octombrie	Evaluarea referatului științific nr. 3 (f/r); Susținerea tezei de doctorat în cadrul comisiei de îndrumare (f)
IV	octombrie	Susținerea tezei de doctorat în cadrul comisiei de îndrumare (f/r)

Este important de menționat că referatele științifice reflectă chintesența capitolelor tezei de doctorat. Astfel, referatul științific 1 reflectă aspectele teoretice și analiza cadrului normativ/doctrinar ale primului capitol din teză, referatul științific 2 conține aspectele analitice ale capitolului doi din teză, iar referatul științific 3 descrie plusvaloarea de cunoaștere prin care se evidențiază capitolul trei din teza de doctorat, inclusiv propunerile de lege ferenda formulate.

Ședința comisiei de îndrumare nu este un examen, ci o discuție științifică și o expertiză colectivă, orientată spre evaluarea critică a rezultatelor științifice obținute de către studentul-doctorand. Acesta, în baza materialelor transmise cu 10 zile înainte de ședință, elaborează o prezentare de 15-20 minute asupra aspectelor-cheie ale referatului științific discutat, urmată de o sesiune de întrebări-răspunsuri. Membrii comisiei de îndrumare intervin cu comentarii constructive și sugestii necesare ameliorării conținutului materialelor prezentate. Evaluarea referatului se face în baza criteriilor din Fișa de evaluare a referatului științific. Moment important este depistarea blocajelor apărute în mersul cercetării și stabilirea sarcinilor pentru perioada ulterioară.

Studenții-doctoranzi cu frecvență sunt atestați dacă acumulează, anual, 60 ECTS, iar cei cu frecvență redusă – dacă acumulează în primul an 60 ECTS, iar în anii ulteriori câte 40 ECTS. În cazul neacumulării integrale a ECTS, studentul-doctorand este avertizat și poate fi atestat convențional, cu condiția că pe parcursul a 3 luni va lichida restanțele. La expirarea acestor 3 luni, comisia de îndrumare se va convoca repetat pentru a lua decizia definitivă – a reevalua progresul realizat de studentul-doctorand sau a propune directorului ȘD DȘPA exmatricularea acestuia.

Decizia privind atestarea/neatestarea studentului-doctorand este avizată de conducătorul de doctorat și de membrii comisiei de îndrumare și aprobată de directorul ȘD DȘPA.

După finalizarea ședinței de atestare, ȘD DȘPA trebuie să i se transmită, pe suport de hârtie, următoarele documente:

- Planul de studii și cercetare al studentului-doctorand completat.
- Referatul științific și Fișa de evaluare a referatului științific.
- Procesul-verbal tipizat al ședinței comisiei de îndrumare, semnat de toți membrii participanți la ședință.
- Fișa de evidență a orelor destinate ghidării.
- Lista publicațiilor și comunicărilor studentului-doctorand (inclusiv în variantă electronică).
- Fișa de evaluare a cursurilor obligatorii și opționale completată de studentul-doctorand (anul 1).

În cazul neatestării doctorandului, motivele neatestării trebuie să fie foarte clar stipulate:

- neîndeplinirea Planului individual de studii și cercetare în termenele preconizate;
- comportament neconform eticii de cercetare, inclusiv admiterea plagiatului în rapoartele științifice, publicații și teza de doctorat;
- pierderea contactului cu conducătorul de doctorat și cu ȘD DȘPA pentru o perioadă de 6 luni (cu excepția participării la stagii externe de lungă durată sau a concediului academic/de îngrijire a copilului).

În cazul pierderii contactului cu studentul-doctorand, acestuia i se trimit 2 scrisori pe adresa electronică la intervale de 2 săptămâni. Dacă în timp de o lună nu se primește niciun răspuns, se trimite a treia scrisoare prin care el este informat despre exmatriculare. Către 1 noiembrie al fiecărui an, directorul ȘD DȘPA prezintă rectorilor ASEM și USPEE lista studenților-doctoranzi care au fost promovați în următorul an de studii, precum și lista persoanelor propuse spre exmatriculare.

În cazul când teza de doctorat nu este susținută în termen (3 sau 4 ani), studentului-doctorand i se poate acorda până la 2 ani de grație. În acești ani activitatea de ghidare a conducătorului de doctorat este orientată spre consultarea în vederea ameliorării conținutului capitolelor elaborate, redactării tezei în ansamblu, verificării validității cercetării efectuate, examinării foarte atente a noutății științifice, concluziilor și recomandărilor propuse de doctorand. În cazul expirării anilor de grație și nesusținerii publice a tezei de doctorat, studentul-doctorand este exmatriculat fără drept de restabilire. Unica posibilitate de a obține în viitor titlul științific este admiterea repetată la Școala doctorală cu parcurgerea tuturor etapelor și procedurilor aferente.

5. Relația conducător de doctorat – student-doctorand

a) Stiluri de ghidare

Succesul studiilor doctorale depinde, în mare măsură, de relația stabilită între conducătorul de doctorat și studentul-doctorand. În fond, această relație este asimetrică, deoarece parcursul studentului-doctorand pe perioada studiilor doctorale va depinde de evaluările obținute din partea conducătorului de doctorat. Pe de altă parte, relația poate fi privită ca una de suport intelectual, ghidarea calificată, oferită de conducătorul de doctorat, creând premise pentru atingerea scopului doctorandului – obținerea titlului științific prin susținerea publică a tezei de doctor. Ca urmare, respectul și încrederea reciprocă pot atenua „asimetria de putere” și evita potențialele conflicte.

În cadrul ghidării, conducătorul de doctorat poate aplica unul din următoarele stiluri de conducere:

<i>Stil autocratic (dominant)</i>	Se bazează pe un control ierarhic sever al îndeplinirii de către doctorand a tuturor indicațiilor conducătorului de doctorat, care deseori reflectă abordările și viziunile științifice ale acestuia. Pe termen scurt, stilul autocratic poate fi folosit cu rezultate bune în situații speciale, când activitățile se cer a fi realizate cu maximă rapiditate și responsabilitate sau când doctorandul ghidat posedă competențe de cercetare insuficiente. Deficiențele stilului dat se manifestă în faptul că ghidarea poate obține un caracter rigid, doctorandul devenind simplu executor, lipsit de autonomie și creativitate. Relațiile umane sunt apreciate de conducător ca puțin semnificative, în comunicare predominând tonul autoritar și critica dură, ce provoacă frustrarea doctorandului, stresul lui continuu și, uneori, abandonarea studiilor doctorale.
<i>Stil contractual (democratic)</i>	Stilul contractual asigură ghidarea și transmiterea doctorandului a competențelor de cercetare în corespundere cu cerințele Contractului de studii doctorale, semnat de conducătorul de doctorat, studentul-doctorand și SDDSPA. Indicator principal al activității de ghidare devin rezultatele științifice obținute de doctorand și finalizarea în termen a tezei de doctorat. Ghidarea este oferită conform prevederilor regulamentare, ea fiind relativ flexibilă, conducătorul de doctorat susținând creativitatea doctorandului, participarea lui la stagii și concursuri, publicarea în reviste de specialitate și în lucrări ale conferințelor. Relațiile umane dintre conducătorul „consilier” și doctorand se desfășoară în baza corectitudinii, respectului reciproc și a responsabilității ambelor părți. Acest stil este eficient pentru cazul când doctoranzii sunt selectați riguros, posedă competențe bune de cercetare, percep conducătorul de doctorat în calitate de specialist în tematica abordată, părțile demonstrează o ținută morală înaltă.
<i>Stil liberal (laissez faire)</i>	Stilul liberal se caracterizează prin lipsa intervenției majore în ghidarea doctorandului, angajarea redusă în îndeplinirea obiectivelor de cercetare, libertatea de decizie a doctorandului în vederea conținutului tezei și a materialelor publicate, respectarea superficială a cerințelor regulatorii de atestare anuală. Rolul unui asemenea conducător „fantomă” se reduce, preponderent, la înregistrarea rezultatelor obținute și la organizarea procedurii de susținere publică a tezei de doctorat. Pentru doctoranzii cu competențe foarte bune de cercetare și obișnuți să lucreze autonom, acest stil de ghidare este avantajos, însă pentru cei care necesită un suport mai semnificativ, stilul dat de ghidare conduce la nesiguranță, eșec și, deseori, abandonul studiilor doctorale.

Niciun stil de ghidare nu poate fi conceput ca unul incorect în esență. Stilul devine ineficient doar în măsura în care nu corespunde necesităților și așteptărilor conducătorului de doctorat și ale studentului-doctorand. În plus, deși conducătorul de doctorat tinde spre un anumit stil de ghidare, el poate, la necesitate, substitui un stil cu altul pe parcursul procesului de elaborare a tezei de doctorat.

În relația de colaborare academică dintre conducătorul de doctorat și doctorand, bunele practici internaționale recomandă:

- păstrarea unui comportament echidistant față de studenții-doctoranzi, fără oferirea unor favoruri personale unora din ei;
- utilizarea, pentru comunicare, a contului de e-mail instituțional (ASEM/USPEE), evitând accesarea în acest scop a site-urilor de social media și a camerelor de chat pe internet;
- selectarea sediului instituțional pentru organizarea feed-back-ului face to face;
- neadmiterea unor oferte monetare sau achitarea unor plăți din partea studenților-doctoranzi în scopul de a obține anumite avantaje sau a influența anumite decizii;
- intoleranța față de fraudă intelectuală și plagiarism, admise de studentul-doctorand în referatele științifice, publicații și teza de doctorat;

- evitarea oricărui comportament al conducătorului de doctorat care ar putea face ca studenții-doctoranzi să se simtă ofențați, umiliți sau intimidați;
- neadmiterea practicii de amenințare sub orice formă a studenților-doctoranzi care au depus plângere pe comportamentul non-academic al conducătorului de doctorat, intrând în conflict cu acesta.

b) Cauzele apariției și etapele de mediere a conflictelor

Conflictul este o divergență importantă între persoane, care poate afecta relațiile de colaborare între ele, soluționarea conflictelor fiind modalitatea prin care părțile aflate în conflict pot găsi o soluție acceptabilă pentru toți.

După cum denotă experiența internațională, circa 25% din doctoranzi indică prezența unor tensiuni cu conducătorul de doctorat, iar 10% solicită schimbare de conducător. Apariția conflictelor dintre conducătorul de doctorat și studentul-doctorand poate avea multiple cauze. Acestea includ, dar nu se limitează la:

- așteptări diferite din partea conducătorului și cea a studentului-doctorand privind modul și rezultatele ghidării;
- dificultăți de comunicare și neacceptarea stilului de conducere;
- divergențe de abordare științifică a temei tezei de doctor (de exemplu, interpretarea diferită a normei legale sau a soluției de politică publică);
- lipsa competențelor de cercetare la doctoranzi;
- aspecte legate de dreptul de autor și proprietatea intelectuală asupra rezultatelor cercetării;
- aderarea clandestină la un alt conducător, ce poate provoca tensiuni între diferiți conducători de doctorat;
- refuzul neîntemeiat al conducătorului de a admite teza de doctor spre susținere;
- cazuri de nerespect și hărțuire.

Prevenirea și gestionarea conflictelor permit eliminarea efectelor negative și găsirea unor soluții plauzibile. Principiile pe care se bazează soluționarea eficientă a conflictelor sunt:

- respectarea Regulamentului de organizare și funcționare a ȘD DȘPA;
- recunoașterea drepturilor și responsabilităților părților implicate înscrise în Contractul de studii doctorale;
- manifestarea demnității și a respectului reciproc;
- soluționare locală: este preferabil ca litigiile să fie soluționate informal și la cel mai scăzut nivel instituțional posibil.

Bunele practici internaționale recomandă câteva etape de soluționare a conflictelor apărute:

1. Întâlnire neformală	- Se stabilește o întâlnire informală între conducătorul de doctorat și studentul-doctorand, pentru a discuta sincer dificultățile academice sau comunicaționale apărute. Conducătorul invocă motivul conflictului apărut și posibilele modalități de soluționare a acestuia. Discuția se poartă cu orientare spre libertatea intelectuală a doctorandului, expertiza și experiența conducătorului, importanța neabaterii de la tema de cercetare. În caz că se ajunge la o înțelegere reciprocă, planul de redresare a situației este semnat de către conducătorul de doctorat și studentul-doctorand.
2. Mediere la nivelul comisiei de îndrumare	- Dacă conflictul nu este soluționat la nivelul acordului informal, el se discută în cadrul comisiei de îndrumare ca organ intern de mediere a conflictelor. Ședința comisiei de îndrumare poate fi convocată separat de către conducătorul de doctorat, de către doctorand

	sau este organizată o ședință comună a părților aflate în conflict. În caz că medierea aplanează conflictul, planul de redresare a situației este semnat de către conducătorul de doctorat, doctorand și de membrii comisiei de îndrumare. Dacă compromisul nu este atins, medierea se transferă la nivelul Consiliului ȘD DȘPA.
3. Mediere oficială la nivelul Consiliului ȘD	- În caz de nesoluționare a conflictului în cadrul comisiei de îndrumare, directorul ȘD DȘPA, în baza cererii primite, convoacă ședința Consiliului ȘD DȘPA pentru a găsi o soluție plauzibilă. În cadrul ședinței vor fi examinate explicațiile în scris oferite de doctorand, de conducătorul de doctorat și de membrii comisiei de îndrumare. În caz că soluția este găsită, se întocmește raportul de conciliere, care va fi semnat de toate părțile participante în discuție. Dacă compromisul nu este atins, cererea de mediere a conflictului este transmisă Comisiilor de etică ale ASEM/USPEE.

Recomandarea Comisiei de etică (ASEM sau USPEE, după caz) este considerată, la nivel instituțional, definitivă.

Într-o minoritate de cazuri, după finalizarea procedurilor de mediere, este posibil să nu se mai păstreze o relație pozitivă de ghidare între studentul-doctorand și conducătorul de doctorat. O soluție pentru acest caz ar fi schimbarea conducătorului de doctorat. Însă această schimbare nu trebuie să influențeze negativ imaginea conducătorului de doctorat, evaluarea lui didactico-științifică sau promovarea acestuia în post, cu excepția cazului în care însuși conducătorul de doctorat este generatorul conflictului. Pentru acest din urmă caz, conducătorul de doctorat poate fi sancționat disciplinar sau, în situații grave, exclus din rândul membrilor ȘD DȘPA.

c) Cultivarea integrității în cercetarea științifică ca modalitate de prevenire a conflictelor

Măsură eficientă de prevenire a conflictelor dintre conducătorul de doctorat și studenții-doctoranzi este cultivarea în rândul acestora a valorilor și principiilor integrității științifice în cadrul elaborării tezei de doctorat și publicării/comunicării rezultatelor științifice.

Principalele valori de integritate în cercetarea științifică se referă la:

ONESTITATE	Abținerea cercetătorului de a transmite ca adevărate afirmații și rezultate insuficient confirmate, oricare ar fi avantajul pe care l-ar putea obține, inclusiv în interpretarea normelor legale sau a datelor empirice colectate.
RESPONSABILITATE	Asumarea consecințelor directe și indirecte ale rezultatelor proprii cercetări, inclusiv ale propunerilor de lege ferenda sau ale recomandărilor de politici publice formulate.
REPRODUCTIBILITATE	Asigurarea condițiilor ca întreg procesul de cercetare proprie (analiza normativă, sondajele, studiile de caz) să poată fi reluat cu aceleași date, urmând același algoritm.
VALIDITATEA CUNOAȘTERII	Evaluarea calității cercetării prin asigurarea coerenței metodologice și a relevanței cercetării efectuate.

Aceste valori de integritate științifică sunt aplicate efectiv prin intermediul unor principii, care reprezintă caracteristici ale acestor valori prin mijloace specifice de acțiune.

Principiile onestității științifice

- respingerea și prevenirea oricărei forme de plagiat de text, idei, date, metode de analiză sau rezultate de analiză;
- respingerea și prevenirea oricărei forme de falsificare a unor date și de prezentare a lor ca și cum ar fi reale;
- respingerea manipulării cu datele de cercetare;
- respectarea contribuțiilor științifice ale predecesorilor și concurenților științifici;
- recunoașterea contribuțiilor pe care autorii le au la realizarea unei publicații comune;

- neacceptarea autoratului onorific, a publicării neautorizate, a publicării repetate a rezultatelor științifice obținute anterior;
- raportarea completă și corectă a rezultatelor de cercetare, indiferent dacă acestea susțin sau nu ipotezele de lucru din cercetare, convin sau nu intereselor pe care le au finanțatorii cercetării.

Principiile responsabilității științifice

- subiecții umani și interesul public/general nu trebuie să suporte consecințele negative ale procesului de cercetare pe termen scurt, mediu sau lung;
- promovarea incluziunii sociale, democrației și dezvoltării durabile;
- finanțarea cercetărilor din fonduri publice trebuie făcută cu multă transparență și în concordanță cu strategia națională a cercetării științifice;
- sancționarea și prevenirea abaterilor de la normele de bună practică din domeniul de referință.

Principiul reproductibilității științifice

- transparența procedeele de cercetare prin specificarea în detaliu unde, când și cum au fost colectate/produse datele de cercetare;
- menționarea și justificarea eventualelor transformări în bazele de date;
- testarea stabilității rezultatelor prin folosirea unor date sau metode alternative;
- arhivarea datelor de cercetare prin proceduri standard și, pe cât posibil, accesibile pentru utilizarea publică de specialitate.

Principiul validității cunoașterii

- aplicarea testelor specifice care să pună în evidență consistența noilor rezultate de cercetare cu rezultate din cercetări anterioare, cu structuri teoretice consolidate sau criterii obiective de evaluare;
- aplicarea unor metode multiple pentru analiza acelorași date sau a unor modificări de metodă pentru a vedea cât de robuste sunt concluziile în raport cu astfel de modificări;
- datele contradictorii și diferențele de interpretare a datelor nu constituie abateri de la buna conduită în cercetare; îndoiala asupra propriilor rezultate poate conduce la eliminarea erorilor.

Încălări ale profesionalismului și competenței pentru cercetători constituie:

- abuzul de autoritate – impunerea nejustificată a propriilor teorii, concepții sau rezultate asupra persoanelor ghidate;
- exagerarea importanței și aplicabilității practice a rezultatelor cercetării;
- nerecunoașterea de către cercetători a propriilor erori;
- evaluarea părtinitoare a proiectelor de cercetare, a articolelor transmise publicării;
- acuzații false la adresa altor cercetători în materie de încălcare a regulilor de conduită etică și responsabilă în cercetare.

Frauda intelectuală în rândul doctoranzilor este sancționată în modul următor:

- pentru plagiatul minor sau involuntar se aplică un avertisment;

- în cazul plagiatului semnificativ se aplică exmatricularea de la doctorat fără drept de înscriere;
- în cazul publicării unei lucrări plagiate se dă curs prevederilor legislației privind dreptul de autor și drepturile conexe.

În concluzie, bunele practici internaționale delimitează următoarele condiții cheie pentru o ghidare și îndrumare eficientă a studenților-doctoranzi:

- Studenților-doctoranzi li se oferă posibilitatea de a-și alege conducătorul de doctorat compatibil sub aspect cognitiv și emoțional.
- Ghidarea și supravegherea necesită competență, transparență, flexibilitate și motivare și trebuie să fie bazată pe colaborare, încredere și respect reciproc.
- Conducătorul de doctorat și membrii comisiei de îndrumare trebuie să fie concepuți de studenții-doctoranzi în calitate de „prietenii critici” și nu de „șefi autoritari”.
- Este decisivă claritatea și obligativitatea respectării procedurilor instituționale, inclusiv condițiile de feed-back cu conducătorul de doctorat și membrii comisiei de îndrumare.
- Sunt binevenite organizarea training-urilor orientate spre formarea/perfecționarea competențelor de ghidare și îndrumare a studenților-doctoranzi și de cultivare a integrității academice.
- Ghidarea și îndrumarea eficientă transformă doctoranzii din subiecți dependenți în cercetători independenți.

6. Surse consultate

- 1) Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014;
- 2) HG 1007/2014 Regulamentul privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, cu modificările și completările ulterioare;
- 3) REG.02.ȘD DȘPA. Regulament cu privire la perfectarea și eliberarea actelor de studii la ciclul III – doctorat în cadrul ȘD DȘPA;
- 4) Regulamentul de organizare și funcționare a Școlii Doctorale în Drept, Științe Politice și Administrative (Decizia Senatului ASEM din 28.08.2023);
- 5) Regulamentul-cadru privind integritatea academică în instituțiile de învățământ superior, HG nr. 337 din 24.06.2026;
- 6) Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic, ANACEC, 2018;
- 7) Codurile de etică ale ASEM și USPEE;
- 8) Ghidul de evaluare externă a programelor de studii de doctorat, învățământul superior (2016);
- 9) MEC, CNECSDTI. Ghid de integritate în cercetarea științifică. București, 2020;
- 10) A Handbook for supervisors of modern doctorate candidates. Project Erasmus+ programme (2017);
- 11) University of Southampton. Code of Practice for Research Degree Candidature and Supervision (2019-20);
- 12) Confédération des Jeunes Chercheurs & Association Nationale des Docteurs. Gestion des conflits pendant le doctorat (2018);
- 13) UCD Dublin. Code of Practice for Supervisors and Research Degree Students (2017);
- 14) Policy for Conflict Resolution for Supervisor(s) and Graduate Research Students (2019);
- 15) European University Institute. Doctoral Supervision of the EUI: a Code of Practice (2021);
- 16) Australian National University. Guideline: Higher degree by research – University, candidate, and supervisor responsibilities (2020);
- 17) Ghidul de conducere și îndrumare a studenților-doctoranzi din ASEM, utilizat ca reper metodologic pentru elaborarea prezentului Ghid.